

LANDSCHAP IN GEVAAR

Twente is mooi, maar het glipt ons door de vingers

▲ Berno Strootman: „Twente is nog steeds mooi, maar er is ook veel verdwenen. We moeten ervoor zorgen dat er niet nog meer verdwijnt.” FOTO GIJUS SCHOONWILLE

Het Planbureau voor de Leefomgeving slaat deze week alarm over de verrommeling van het Nederlandse landschap. Rijksadviseur Berno Strootman, geboren in Twente, deelt die zorgen. Hij pleit voor meer rentmeesterschap, zoals op Twickel. En voor een *New Deal* tussen boer en maatschappij.

Herman Haverkate

Toen hij in zijn tienerjaren vanuit zijn woonplaats Goor naar het Twickel College in Hengelo fietste, hoorde hij regelmatig de veldleeuwriek zingen. Maar veertig jaar later is het op dezelfde plekken in het Twentse landschap angstig stil geworden, constateert Berno Strootman (58). „Daar kun je je schouders over ophalen, maar voor mij is het een teken aan de wand. Er is iets fundamenteel veranderd in ons landschap. Twente is nog steeds mooi, maar er is ook veel verdwenen. We moeten ervoor zorgen dat er niet nog meer verdwijnt.”

De band met Twente zit bij hem nog altijd diep. Zijn dagelijkse fietstochten naar school en vriendschappen met leeftijdgenoten van de boerderij staan aan de basis van zijn liefde voor het landschap. „Ik speelde vroeger veel op boerderijen. In Twente is het landschap nooit ver weg. Dat is ook het mooie van de streek. En misschien ook wel de beperking. Juist omdat het zo vanzelfsprekend en overvloedig aanwezig is, zijn mensen minder geneigd om te zien hoe snel ook in Twente de veranderingen gaan.”

Als landschapsarchitect en, sinds drie jaar, rijksadviseur voor de fysieke leefomgeving is datzelfde landschap inmiddels zijn dagelijks werk. Samen met rijks-

bouwmeester Floris Alkemade en stedenbouwkundige Daan Zandbelt, ook met Twentse wortels, vormt hij het college van rijksadviseurs dat het kabinet over toekomstige ontwikkelingen adviseert. Dat het landschap steeds meer het kind van de rekening dreigt te worden en in snel tempo verrommelt, zoals het Planbureau voor de Leefomgeving deze week stelt, is iets wat hij volledig onderschrijft.

Ongemerkt

„Het landschap zoals we dat kennen, is aan het verdwijnen. Dat gaat heel snel, maar tegelijk vaak met kleine stappen waardoor het vaak ongemerkt aan mensen voorbijgaat. Nog niet iedereen ziet de urgentie. Maar als je naar oude foto's en kaarten kijkt, zie je gewoon wat er gebeurt. Er zijn steeds minder houtwallen. Vrijwel alle weilanden bestaan uit monoculturen van Engels raaigras op de essen waar vroeger akkerland was. Kruiden, insecten en vogels die er in mijn jeugd nog waren, zijn nu bijna overal weg.”

Twente doet niet onder voor andere delen van Nederland, stelt hij vast. „In het ene gebied gaat het minder hard, maar het algehele beeld is ook hier dramatisch. De kwaliteit loopt terug en er blijft steeds minder landschap over door de bouw van bedrijventerreinen, woonwijken of zonne-energiecentrales. Of het nu om de

landbouw gaat, om woningen of de energietransitie: het kortetermijndenken en het economisch belang geven helaas bijna altijd de doorslag. Het landschap komt altijd op de laatste plaats.”

Net als het Planbureau stelt Strootman dat er behoefte is aan een samenhangend landschapsbeleid om verdere verrommeling en een wildgroei aan zonneparken, windmolens, woonwijken en bedrijfsparken met de bijbehorende dozen te voorkomen. „De rijksoverheid heeft zeven jaar geleden onder staatssecretaris Bleker het nationale landschapsbeleid opgegeven en overgedragen aan de provincies. Ik pleit er niet voor om alles weer op rijksniveau te regelen, maar ook de rijksoverheid moet absoluut meer verantwoordelijkheid nemen voor de kwaliteit van het landschap, zeker gezien de grote opgaven waarvoor we als land nu staan. Overheden zouden zich meer als rentmeester moeten opstellen. Het gaat om kwaliteit en de lange termijn, tenminste als we dit land ook in de toekomst leefbaar willen houden.”

Rentmeesterschap: Strootman ziet het als sleutel voor de toekomst. Het landgoed Twickel waarvoor hij met zijn bureau al geruime tijd werkt, kan wat hem betreft model staan. „Op een landgoed wordt veel meer gedacht aan de lange termijn. Dat zie je terug. Ook op Twickel veranderen dingen, maar daar staat altijd het belang van het landschap en kwaliteit op lange termijn voorop. Heel mooi is om

te zien hoe daar al geëxperimenteerd wordt met de kringlooplandbouw. Ik denk dat er volop kansen zijn om het landschap veel aantrekkelijker te maken dan het nu is, terwijl het er voor de agrarische sector ook beter boeren is.”

Alleen maar verliezers

Ook landelijk gezien pleit hij voor een 'New Deal' tussen boer en maatschappij. „Op dit moment kent het landbouwsysteem alleen maar verliezers. Veel boeren hebben het zwaar. Steeds meer boeren stoppen of worden opgeslokt door grotere bedrijven. En tegelijkertijd loopt de kwaliteit van het landschap al decennia terug. Als we erin slagen om een omslag te maken naar meer duurzame, hoogwaardige productie kunnen er misschien wel meer boeren bijkomen. Daar zijn goede, heldere afspraken voor nodig. En uiteindelijk zal een dergelijke deal ook ten goede komen aan het landschap.”

Pessimistisch is hij zeker niet. De nieuwe ontwikkelingen bieden ook kansen en mogelijkheden. Dat de provincie Overijssel er bijvoorbeeld voor gekozen heeft grote distributiecentra te concentreren in XL-bedrijvenparken zoals bij Almelo, ziet hij als een bewijs dat er met een beetje goede wil wel degelijk mogelijkheden zijn.

„In andere delen van Nederland duiken die dozen helaas overal op in het landschap. Clustering is dan beter. Het landschap is geen museum waar niets meer mag, maar we mogen het belang ervan nooit vergeten. Misschien is dat ook wel het probleem: het landschap is geen sector zoals de woningbouw dat is. Het landschap is van iedereen en, juist daarom, van niemand. Met goed rentmeesterschap, waarin alle disciplines samenkomen, moet het mogelijk zijn om een prachtig gebied als Twente ook in de toekomst mooi te houden.”

Het landschap komt altijd op de laatste plaats

— Berno Strootman